

HÖGERNS UNGA RIKSDAGSGARDE

1. LEIF CASSEL

Av redaktör GUNNAR UNGER

EN GÅNG när Leif Cassel som ung student var på väg till sin gamle far, den icke helt okände nationalekonomen professor Gustav Cassel, stötte han i en av Stockholms Högskolas korridorer ihop med en gammal vän till familjen. Det var sörmlandshövdingen Sederholm, stor jorddrott och tillika bemärkt högerpamp i riksdagen. Sederholm ville säga något vänligt till den unge mannen. »Nå, min gosse», yttrade han och klappade farbroderligt Cassel j:r på axeln, »du kanske också tänker bli riksdagsman?» »Det är väl ingenting, som man tänker bli», kom svaret. »Det blir man väl av en sinkadus!» — Det är ovisst om Sederholm riktigt uppskattade repliken, men att den präglas av en intuitiv omdömesgillhet torde inte kunna förnekas av någon, som åhört en riksdagsdebatt. Dessutom vittnade den om en profetisk gåva, ty ett av de mest slående bevisen för dess riktighet är Leif Cassel själv. Han om någon har blivit riksdagsman av en sinkadus. Och eftersom han inom loppet av ett år fått namn om sig att vara ett av de värdefullaste tillskotten inte bara till sin egen riksdagsgrupp utan till riksdagen i dess helhet, kan man göra den trösterika reflexionen att sinkadusen någon gång också får ett lyckligt utfall.

Nej, när han träffade farbror Sederholm hade Leif Cassel förvisso ingen tanke på att bli riksdagsman och det skulle dröja decennier innan politisk verksamhet fick en lika plötslig som oförmodad aktualitet för honom. Som pojke drömde han om att bli bonde, men när han tagit studenten började han läsa juridik och ägnade sig åt studierna utan att odla några allmänna intressen, om man bortser från att han försökte sig som spexförfattare. Det har inte framgått om han betraktar dessa stilövningar som en nyttig förberedelse för sin offentliga verksamhet. När han tagit sin examen på Stockholms Högskola funderade han på att bli bankjurist; det var bara en sak han var absolut säker på att han inte skulle bli — nationalekonom. Först skulle han emellertid göra sin värnplikt och han avancerade i det militära till stabstolk hos sedermera genera-

len Thörnell. Den store fältherren behärskade redan då i likhet med Moltke konsten att tala på sju språk och Cassels tjänstgöring blev följaktligen lindrig. Efter uttryckningen bestämde han sig för att det inte kunde skada honom att sitta ting och han hade förmänen att få en notarietjänst hos den uppburne häradshövding Cederschiöld i Eksjö. Genom en gammal kamrat från domsagan fick han efter fullgjord tingstjänstgöring erbjudande om ett vikariat på länsstyrelsen i Jönköping och där kom han att stanna som länsnotarie.

Det var med andra ord en slump, som gjorde honom till landsstatstjänsteman, men att han trivdes med verksamheten framgår bäst av att han fortfor med den i hela fjorton år. Under denna tid hann han med att tjänstgöra under inte mindre än tre länschefer. Den förste, Malmroth, var en ämbetsman av gamla stammen, efterföljaren Felix Hamrin, en kylig politiker, medan nummer tre, den kände förlikningsmannen Olle Ekblom, visade sig vara en mångsidigt orienterad, socialt inriktad landshövding av modernt snitt. Det var en chef efter Cassels kynne — en man, som ger sina underordnade vidsträckt handlingsfrihet och självständig beslutanderätt och aldrig tvekar att ta ansvaret för deras missgrepp. Uppenbarligen var också Cassel en medhjälpare efter Ekbloms kynne, ty då Ekblom utsågs till ordförande i den viktiga trafiksäkerhetsutredningen av år 1945, tog han Cassel med sig till Stockholm som sekreterare. I denna egenskap utförde Cassel ett energiskt utrednings- och redigeringsarbete, som lät hans uppslagsriktighet, praktiska blick och sunda juridiska omdöme komma till sin rätt.

När han avslutat kommittéarbetet återgick Cassel till länsstyrelsen, men inte för att stanna. Befordringsutsikterna inom landsstaten är inte lysande ens för den dugligaste och den längtan till jorden, som Leif Cassel känt redan under pojåkåren, blev honom slutligen för stark. Han tog det djärva steget att lägga in om avsked från statstjänsten för att bli bonde. Under sökandet efter en gård förde slumpen honom till Värmland, där han tidigare inte haft några anknytningar, och en annan tillfällighet gjorde att han blev ägare till det frödingska Gunnerud. Sedan skaldens tid hade stället gått genom många händer och befann sig, när Leif Cassel övertog det, i ett ganska förfallet skick. Det var kort sagt krävande arbetsuppgifter som väntade honom. De flesta skulle väl rygga tillbaka för vågspelet att vid mogen ålder byta levnadsbana och utan särskilda förberedelser ge sig in på ett nytt yrke med stora anspråk på sin utövare. Kommer därtill — som i detta

fall — att de lokala förutsättningarna inte är de gynnsammaste kan man förstå dem, som tyckte, att Leif Cassel var dumdrigtig.

Men han har alltid hört till dem, som menat att det här i landet finns en övertro på examina — inte bara jur. kand. utan också agr. dr — och att en duktig, arbetsam karl själv skall kunna lära sig så mycket att han kan reda sig, vad han än tar sig för. Dessutom är det, som han själv säger, bra mycket roligare att ta sig an en dålig gård och göra den bättre än tvärtom. Och på uppgiften att förkovra sin gård och sina egna agrikulturella insikter och färdigheter har han satt in hela sin energiska personlighet. Under tiden som länsnotarie fick han en viss inblick i jordbrukets sociala och ekonomiska problem och nu har han fått omsätta sina erfarenheter i praktiken. Tack vare god hjälp av sakkunniga medarbetare och flitig rådplägnings med lantbruksnämnd och hushållningssällskap har han utan att begå alltför kännbara missgrepp kommit igenom sina läroår och känner sig efterhand någorlunda säker i sadeln på sin traktor. Det har gällt för honom att pröva sig fram och bakslag har inte saknats, men de har i rikt mått kompenseras av tillfredsställelsen att se den traditionsrika gården resa sig ur förfallet.

Den självlärde jordbrukaren har under tiden inte behövt sakna användning för sina juridiska kunskaper och sin administrativa rutin. Snart nog togs han i anspråk för allmänna uppdrag och har bl. a. som borgmästare medverkat till tvenne städers tillblivelse: Hagfors och Säfte. Det goda namn han därvid skaffat sig i bygden var utan tvivel den utslagsgivande orsaken till att han år 1950 mycket till sin egen överraskning fick anbudet att bli högerens företrädare på värmlandsbänken i första kammaren. En bidragande anledning var förmodligen det positiva intryck han gjort på högerledaren Fritiof Domö, då han under sin tid som kommittésekreterare biträtt högerpartiet med att författa en del motioner. Denna tillfälliga verksamhet hade dock varit Leif Cassels enda dittillsvarande erfarenhet av politiskt arbete och det är förklarligt att han betänkte sig inför det oförmodade erbjudandet om riksdagsmannaskap. Som man kanske kan sluta sig till av det föregående motiverades hans tvekan inte så mycket av räddhåga för att ge sig i kast med en ny uppgift. Det var snarare en viss aversion mot att partipolitiskt binda sig, som höll honom tillbaka — i likhet med de flesta självständiga och intelligenta personer hyser Cassel en spontan motvilja mot att behöva tycka detsamma som någon annan. Två omständigheter kom honom emellertid att

övervinna sina betänkligheter. Den ena var medvetandet om att man i rådande läge inte får undandra sig att också politiskt söka verka för sina idéer, den andra var känslan av att man inom högern kan påräkna större åsiktsfrihet än inom något annat parti.

Han har inte behövt ångra sig. Ett års riksdagsarbete har redan övertygat honom om att partidisciplinen är lindrigare och samarbetet otvungnare och friktionsfriare inom högergruppen än inom någon annan riksdagsgrupp. Högern har inte heller behövt ångra valet av Cassel. Som redan antytts har han under den korta tid han tillhört riksdagen förstått att tillvinna sig allmän uppskattning. Den har givit sig till känna genom hans hedersamma placering i första lagutskottet och de många övriga uppdrag han erhållit av sin partigrupp men också genom den popularitet han åtnjuter oberoende av partisynpunkter och det respektfulla intresse varmed motståndare som vänner lyssnar till hans inlägg. Det sammanhänger naturligtvis i första hand med hans rent sakliga kvalifikationer. Han är som en kollega till honom — själv utanför de lagklokas samfund — uttryckt det »något så ovanligt som en förnuftig jurist». Även om han inte kan göra anspråk på att äga sin fars teoretiska begåvning har han i betydlig mån ärvt hans ljusa huvud. Han har common sense, snabb uppfattningsförmåga, blick för det väsentliga och praktiskt handlag. Han går rakt på sak. Han är arbetsam och vederhäftig. Han ger sig inte ut för att kunna det han inte kan, men det han kan, kan han ordentligt, och hans administrativa erfarenheter är värdefulla i riksdagsarbetet. Till detta kommer vissa personliga egenskaper, som säkerligen har sin dryga del i förklaringen till att han är omtyckt. Han har lätt att komma till tals med folk. Det är något pojkkaktigt avväpnande över hans fysionomi med den oborstade röda kalufsen och över hans muntert oförskämda sätt. I förstone kan han verka arrogant, men man märker snart hur både humor och självironi spelar under gamängmaneret. Och han är fri från fåfänga och prestige hunger, ointresserad av intriger och korridorpolitik, ärlig och öppen. Det räcker ett gott stycke.

Dessutom har han ett klart och levande politiskt patos. Det riktar sig mot centralism och kollektivisering, mot byråkrati och statligt förmynderskap, mot samhällets intrång på individens sfär. Han hör till dem, som kräver att det inte skall få utfärdas ett nytt förbud utan att ett gammalt upphäves, att det inte skall få formuleras en ny blankett utan att en gammal avskaffas. Han ser som sin främsta uppgift att kämpa för att den enskilde inte skall

behöva stöta pannan mot stängsel och paragrafer så snart han söker röra på sig, att han skall få en smula armbågsrum, en smula andrum, en smula livsrum. Den kampen för han med den äran i lagutskottet, i motioner och kammardebatter. Och den kampen anser han att de borgerliga borde kunna ena sig om i större utsträckning än vad som sker. I varje fall behöver man nog inte befara att han själv skall ge upp den i brådrasket. Hans tid i första kammaren är visserligen kortare än vanligt eftersom högern delar mandatet med socialdemokratin, men Cassel är en tillgång som partiet inte har råd att vara av med och man kan säkerligen utgå från att han efter nästa års val flyttar över till värmlandsbänken i medkammaren.

Hans gård och hans offentliga uppdrag ger honom inte tid över till några hobbyn. Det är knepigt nog att få den att räcka till ändå och det blir huvudsakligen på de ständiga tågresaerna mellan Karlstad och Stockholm som han får ro att läsa och skriva. Han jagar inte, sportar inte, spelar inte kort. En gång försökte han lära sig schack för att glädja sin gamle far, som var en inbiten schackspelare. Han gick in i schackklubben i Eksjö, som f. ö. huvudsakligen frekventerades av stadens springpojkar. Sedan han kommit underfund med att han aldrig skulle bli i stånd att klå någon enda av dem resignerade han och gav upp.

»Kanske har jag i alla fall en hobby», medger han på direkt tillfrågan och det kommer för en minut något lätt fjärrskådande i den spelande blicken. »Jag skulle gärna vilja lämna efter mig en allé till mina barn... en allé, som jag själv dragit upp...»

Det är säkert den riktiga slutvinjetten till en artikel om Leif Cassel. I stället för tagträdsstängslet till det kommunala kollektivhuset den susande allén till en svensk gård, över vilken rymden välver sig fri. Slumpen har spelat en stor roll i Leif Cassels liv, men den har lett honom rätt och det är ingen slump att allén kommit att bli symbolen för vad han vill försvara och föra vidare.